

Milka Bokal

Zdravljica na Marmoladi

Planinski izlet Žirovcev

Pisana družčina sorodnikov se je zbrala na avtobusu, ki je odpeljal iz Žirov. Z vseh vetrov smo bili, kot se temu reče. Najbolj oddaljeni so bili iz Kanade, drugi pa bi po krajih bivanja lahko narisali zemljevid Slovenije. Škoda, da je umanjkal bratranec iz Francije, ki sicer povezuje žlahto, a tokrat so mu vsakdanji opravki preprečili obisk domovine staršev.

Namen tega dvodnevne izleta v Dolomite pa je bil počastiti spomin na starega očeta Matevža Demšarja. Nobeden od navzočih ga ni poznal, a vseeno jasno živi v njihovih spominih. Granata mu je raztrgala roko na ramenu, rane so bile tako hude, da je umrl, doma pa pustil sedem nepreskrbljenih otrok. Sin je pred desetletji našel podatke o njegovi smrti v Trentu, v knjigi vojakov, pokopanih na tamkajšnjem pokopališču iz prve svetovne vojne.

Tako smo prvi dan prišli polni pričakovanj v Trento. A od nekdanj velikega pokopališča s posameznimi križi je ostal le skromen spomenik s kostnico. Pred njim smo prižgali svečo, zraven pa položili posodico z rožami iz domačih krajev, posajenih v zemljo z njegove domaćije. Stari oče je tako rekoč po natanko sto letih (umrl je 15. septembra 1916) dobil svoje posmrtno zemeljsko zadoščenje. Njegovi potomci pa tudi; mogoče so ga bolj potrebovali kot on.

* * *

Rada se vozim z avtobusom in opazujem pokrajino. Če je le mogoče, si izberem sedež pri oknu, ki nima prečke, tako da pogleda skozenj nič ne moti. Ta zahteva ni pogosta in je že večkrat vzbudila začudenje pri uslužbenkah turističnih agencij. Slikovita vožnja od Trenta po dolini proti spodnji postaji za gondolo na Marmolado je minila v bežečih podobah kolesarjev na kolesarskih stezah ob cesti, jahačev, ki so dajali vtis davnih časov, mogočnih smrekovih gozdov in kupov hlodov ob cesti, pa tudi novodobnih dosežkov, kot so smučarske skakalnice blizu Predazza. Počasi se nam je prikazal ledenik na Marmoladi. Ustavili smo se na postaji za gondolsko žičnico; njene vrvi so se skoraj pokončno dvigale v nebo. Družčina je bila res pisana. Od velikih navdušencev za gore, ki večkrat na leto lahkotno smuknejo na Triglav, takih, ki bi jim prisodil krpanovsko moč, od gospa, ki hodijo v hribe le v svojih željah, do takih, ki planinske izlete načrtujejo z razumsko oddaljenostjo, a vendar brez njih ne morejo.

Med njimi je bil tudi gorski vodnik, še posebej pa je izstopala slabotna gospa, ki bi silno rada šla na Triglav, a se kljub velikim organizacijskim sposobnostim tega

načrta še ni lotila. Odras njihovih hribovskih pestrosti so bili tudi pogovori.

"A tja gor se bomo zdaj peljali?" Pogled je razodeval pričakovanje in komaj zaznavno željo, da mu tega ne bi bilo treba. Gospa v domotožnih spominih: "Moja mama mi je večkrat rekla: 'Kaj hodiš v to kamenje?' Spomnim se, da sem enkrat ob taki pripombi, bilo je v najstniških letih, užaljena potočila celo nekaj solz." Odgovor: "Saj jaz tudi tako mislim, samo zaradi muzeja grem gor!"

Ni naključje, da so se potem iz skupine zaslišale bežne omembe krajev, zaradi katerih so dogodki v zvezi z žičnicami pretresali javnost; pred desetletji na Voglu pa nedavno na Pohorju, še prej pa na Mokrinah v Avstriji. Ko vstopamo v kabino, je nakazano logično nadaljevanje takih misli: "Dobro, da ima vsak naslednika."

Gospa blizu: "A to (!) ti premišljuješ, ko gremo gor?"

Toda vzdušje je prijetno, veselo, čeprav majčkeno vsakega le žgečka v notranjosti. Posamezniki si hitro najdejo ventil za sproščanje vznemirjenosti. Tista slabotna gospa, ki sicer navzven deluje junaško, bo pravišnja. Prvi nasvet njej je najbolj nazoren:

"Ti se kar na tla usedi!"

Drugi je že bolj v skladu s stvarnostjo: "Na sredi bodi pa ne glej dol. Pa *fajn* se drži."

Še ena, ki se dela pametno: "Pa slino požiraj."

* * *

Potem se zaslišijo trije piski s kratkim premorom med njimi in kabina se le premakne. Druščina se dviguje v dolomitsko nebo. Kabina je polna. Hitro naredim posnetek z mobitelom. Obrazi bodo razodevali marsikaj. Komentarji vožnje letijo sem in tja. Nekateri so tudi na robu dobrega okusa: "Enkrat so bile same gospe notri, pa je neki moški rekel: 'Če bi zdaj dol padli, bi bil pa češpljev kompot.' No ja, no ja ..." Ko se bližamo nosilnemu stebri, se nekaj pogumnežev že pripravlja na najhujše: "Ooooooooooop!" in že smo mimo, kabina pa se rahlo *zagunca*. Sledi razlaganje mehanizma nihajoče pritrdjenih kabin. Ne razumem nič, po poklicni navezavi vprašam samo, kako se imenuje tisto vpetje, ki ni nihajoče. "Trdo," se sliši odgovor.

Gledam dol. Travnate zelene blazinice v zavetju med prelomi skalnatih sten počasi izginjajo in pod nami se kažejo le skalovje, gole stene, prepadi, ledenik z nekaj ledeniškiimi razpokami. Ja, saj sem si take predstavljala, ko smo sestavljali smučarski slovar, med katerimi

Marmolada nad jezerom Lago di Fedaiia
Foto: Oton Naglost

je tudi iztočnica ledeniška razpoka. Izraz ledeniško smučanje pa bo treba drugače prikazati v njem. Vodič pravi, da ga opuščajo, ker smučarji načenjajo vrhno ledeniško plast in tako prispevajo k hiranju ledenikov. Že se približujemo platoju, kjer je najvišji muzej v Evropi, posvečen prvi svetovni vojni. Vodič: "Gremo najprej do vrha, pa se bomo potem tu malo zadržali." Tako je prav, najprej delo, potem veselje, in že se peljemo proti najvišji postaji na 3265 metrov. Prej slišani nasvet hitro upoštevam. Požrem slino, v ušesih zaslišim rahel pok in spet se glasovi okrog jasno razločijo. Aha, spomnim se še nasveta, da je treba odpreti tudi usta, da se pritisk izenači. Delam se, kot da gledam prepade, no, saj tudi jih, obraz si nekoliko zakrijem in široko odprem usta. Tako, pritisk je izenačen. Izstopimo na najvišji postaji. Po stopnicah gremo na razgle-

Prižgali smo svečo, zraven pa položili posodico z rožami iz domačih krajev, posajenih v zemljo z njegove domačije.
Arhiv Milke Bokal

dno ploščad. Pa se res pozna, da je zrak tu bolj redek, kar nekam upehani smo prišli na vrh. Ploščad je seveda obdana z visoko ograjo. Brani mi, da bi pobrala kamenček, ki ga navadno prinesem s svojih hribovskih podvigov. S tem danes ne bo nič.

Na glas: "Kamenčka pa tukaj ne morem pobrati."

Odgovor: "Saj se je doli eden kregal. Če bi vsak enega pobral, bi se hrib znižal."

Hm, tega pa res ne maram; če že ledeniki izginevajo zaradi človeške nečimrnosti, naj vsaj vrhovi ostanejo v svoji naravni velikosti. Bom pa na spodnji postaji to naredila, tam ne bo nobene nevarnosti, da bi kraljici Dolomitov, kot Marmolado z višino 3343 metrov imenujejo Italijani, zmanjšala višino.

Razgledujemo se okrog. Če smo že na Marmoladi kot najvišjem vrhu Dolomitov, seveda moramo pogledati tudi tri vršace, imenovane Tri Cine, a jih ne vidimo. Pa Tofane, kjer je menda najbolj znana pot v Dolomitih. Slišimo tudi o roza barvah teh gora. A mimogrede – belina naših gora mi je ljubša, bolj elegantna je. "Razgled je res božanski. Lepši ne more biti," pravi vodič. A malo treznosti tudi pri tem ne škodi, rahlo jo zavijem v vljudnost: "Kje bi se pa videlo Jadransko morje in Benetke?"

Pravijo namreč, da se vidi. Poiščemo smer, kjer v megleni daljavi slutimo domače kraje. Sledi fotografiranje v raznih kombinacijah.

Pa zaslišim ob sebi: "A Marije pa ni tukaj?"

"Ja, sem gledala, pa je res ni."

Marija je namreč tista, ki si tako zelo želi na Triglav, a danes bo presegla njegovo višino. Ne bo čisto tako, kot bi rada, a vesela bo gotovo kljub temu.

Pa hitro pristopi še druga gospa: "Tudi jaz sem gledala, nekaj časa je šla po štengah, potem pa zgleda, da nazaj."

Ozrem se še enkrat okoli, res, Marije ni. Za hipec se mi rahlo zavrti. Bolje, da grem dol. Previdno odidem po stopnicah, tudi zato, da najdem Marijo. Vidim jo sedeti na klopi, mogoče je še za spoznanje bolj bleda kot po navadi. Pomaham ji, vrne mi gibajoči pozdrav. Aha, bo že dobro. Kmalu se pri njej naberejo še druge gospe, z vprašanji seveda. Zdi se mi, da se nekoliko utrujeno odziva na žensko radovednost, zato jo pustim pri miru. Prešine me misel: "Si bo Marija odslej še želela na Triglav?"

Zberejo se še drugi. Vrh Marmolade se že ovija v belo, črnih žebličkov – človečkov na njenih stenah ni več videti. Spustimo se na nižjo postajo.

"Koliko časa bomo tukaj?"

Vodič: "Bo do enih dobro?" Pritrjujoče mrmranje: "Prav, do enih."

Mariji to ni všeč: "Ne do enih, četrto do enih je dosti."

Obvelja, da se ob enih zberemo pri vhodu v kabino. Pred stopnicami naredimo še gasilsko sliko. Da je to hitro opravljeno, pripomore tudi že v črno odejo zaviti vrh Marmolade. Padejo prve dežne kaplje. Marija dobi moč in vse kaže, da je že v stari formi, kulturniški seveda. Predlaga namreč, da zapojemo *Zdravljico*. Nekdo: "Prav! Hitro! Eno kitico."

In slovenska himna meni nič, tebi nič zaori po prepadnih stenah Marmolade. Poškilim po obrazih. Kot da bi se nekaj svetlega zalesketalo v nekaterih očeh. Ozrem se okoli in hitro v pest stisnem še kamenček. Zapisana manjšalnica je utemeljena, kamenček res ni velik. Ogleдам si še muzej; malce me moti, da je veliko video predvajanj. Saj človek lahko to vidi iz naslanjača, če želi. A tako danes pač je. Na vrsto pridejo še spominki. Izberem si nekaj magnetkov. Na stenah hladilnikov je kar precej prostora. Tam jih vnuki radi premeščajo. Nekdo pa pride s pravim, tako rekoč kranjskim klobukom. Zanj se navdušim tudi sama. A zaslišim: "Sorry, it was the last."¹

No, pa smo tam. S klobukom ne bo nič. Odidem v restavracijo. Prisedem k sopotnikom, ki so naredili pravi slovenski kotiček. Žgana kapljica kroži od ust do ust in razpoloženje je na višku. A treba bo iti dol. Ob izstopu smo se čutili sila pomembne, pravi alpinistični ponos je vel od nas.

* * *

Ni brez razloga ta svet Dolomitov pod varstvom Unesca. Kranjci smo navezani na hribe. Dobro smo se počutili tudi v tujih. Pričarali so nam veselo razpoloženje, ki nas je spremljalo še naprej po naši poti. ●

¹ Žal je bil zadnji.